

ВІДГУК

офіційного опонента Руденко Лариси Анатоліївни про дисертацію *Борейчука Дениса Геннадійовича «Формування організаційної культури майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі професійної підготовки»*, подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

1. *Актуальність теми дисертації* з проблеми вдосконалення професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників у профільних закладах освіти зумовлена низкою чинників, зокрема:

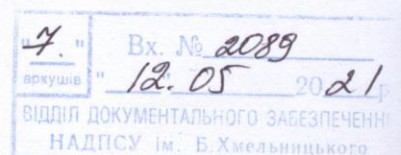
– нагальною потребою суспільства та ДПСУ у професійно підготовлених офіцерах-прикордонниках з високим рівнем сформованості у них організаційної культури;

– потенційними можливостями ВВНЗ щодо ефективного формування у курсантів організаційної культури;

– необхідністю формування у майбутніх офіцерів-прикордонників організаційної культури;

– потребами ДПСУ в комплектуванні підрозділів офіцерами з високим рівнем організаційної культури.

З огляду на викладене тема дисертації Борейчука Д. Г. «Формування організаційної культури майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі професійної підготовки» є актуальною та відповідає запитам часу. Виконання дослідження відповідно до плану наукової і науково-технічної діяльності Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького в межах науково-дослідних робіт «Методичні рекомендації щодо формування професійно-етичної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників» (шифр 220-0109 А); «Теоретичні і методичні засади підготовки та підвищення кваліфікації військовослужбовців у навчальних центрах Державної прикордонної служби України» (шифр 219-0023 І); Науково-теоретичні та компаративістські основи формування професійної

культури майбутніх офіцерів-прикордонників у вищому військовому навчальному закладі» (шифр 219–0116 I) підсилює його значущість.

1. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Аналіз тексту дисертації змісту публікацій Д. Г. Борейчука, а також оптимальний період проведення дослідження – з 2016 по 2021 рр. – дають підстави для висновку про наукову обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, а також про те, що здобувач на належному рівні володіє теорією проблеми і методами її дослідження.

Дослідно-експериментальна робота проводилася у три етапи: підготовчий, основний та завершальний протягом 2016–2020 рр. на базі Національної академії Державної прикордонної служби імені Богдана Хмельницького з курсантами, що навчалися за напрямками підготовки «Охорона та захист державного кордону», «Право», «Правоохоронна діяльність», «Філологія», «Телекомунікації та радіотехніка», «Автомобільний транспорт». У педагогічному експерименті брали участь 238 майбутніх офіцерів ДПСУ та 10 науково-педагогічних працівників.

Наукову цінність дисертаційного дослідження Д. Г. Борейчука становлять вперше обґрунтовані педагогічні умови і структурно-функціональна модель формування організаційної культури та розроблене науково-методичне забезпечення цього процесу.

Ретельне вивчення наукової літератури (215 найменувань, із них 20 – іноземними мовами), виконане дисертантом, дало йому змогу достатньо переконливо висвітлити: сутність і зміст ключових понять дослідження («організаційна культура офіцера-прикордонника», «формування організаційної культури офіцера-прикордонника», «професійна підготовка майбутніх офіцерів-прикордонників» та ін.), особливості змісту і структури організаційної культури, визначити критерії, показники та охарактеризувати рівні її сформованості у майбутніх офіцерів-прикордонників, а також обґрунтувати педагогічні умови та розробити структурно-функціональну модель формування

організаційної культури майбутніх офіцерів-прикордонників та підготувати відповідні методичні рекомендації науково-педагогічним працівникам.

Не викликає заперечень обґрунтованість наукових положень і висновків дисертаційного дослідження, які опираються на новітні досягнення в галузі психології та педагогіки, теорії і методики професійної освіти, теорії управління, менеджменту, положення системного, синергетичного, діяльнісного, особистісно зорієнтованого, культурологічного та ціннісного підходів. Серед обраних дисертантом методів наукового дослідження найбільш продуктивними, на наш погляд, були: моделювання, що дало змогу побудувати структурно-функціональну модель формування організаційної культури майбутніх офіцерів-прикордонників; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний і контрольний етапи), проведений з метою перевірки гіпотези й ефективності педагогічних умов формування організаційної культури.

Наукові положення дисертації, педагогічні умови і структурно-функціональна модель формування організаційної культури майбутніх офіцерів-прикордонників, упроваджені в науково-освітню діяльність Національної академії Державної прикордонної служби імені Богдана Хмельницького, Академії державної пенітенціарної служби, Військової академії (м. Одеса), що підтверджують відповідні документи.

Апробація результатів наукового дослідження Д. Г. Борейчука є також достатньою та підтверджується відповідною кількістю публікацій у вітчизняних і зарубіжних наукових виданнях (15 найменувань) та участю здобувача в науково-практичних заходах (8) різного рівня.

2. Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечені обґрунтованістю вихідних позицій, доцільним поєднанням теоретичних та емпіричних методів дослідження, ретельно проведеним об'єктивним аналізом одержаних результатів, оптимальною тривалістю роботи над дисертацією, а також достатньою апробацією здобутків

на науково-практичних заходах різного рівня, їх упровадженням у професійну підготовку майбутніх офіцерів ДПСУ.

До найбільш значущих наукових результатів Д. Г. Борейчука відносимо: обґрунтування педагогічних умов формування організаційної культури майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі професійної підготовки; побудову структурно-функціональної моделі формування організаційної культури майбутніх офіцерів-прикордонників; розроблення методичних рекомендацій науково-педагогічним працівникам щодо формування організаційної культури майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі професійної підготовки; подальший розвиток уявлень про зміст і структуру організаційної культури майбутніх офіцерів-прикордонників як єдності особистісного, пізнавального та поведінкового компонентів.

Значущість отриманих результатів для науки і практичного використання. Дисертаційне дослідження Д. Г. Борейчука має практичну значущість, зумовлену тим, що одержані здобувачем результати є достатньо обґрунтованими, успішно апробованими та впровадженими в систему професійної підготовки майбутніх офіцерів ДПСУ. Дисертант розробив та впровадив у практику: спеціальний курс «Організаційна культура офіцера-прикордонника»; навчально-матеріальне забезпечення для викладання навчальних дисциплін «Тактика прикордонної служби», «Загальна тактика», «Психологія екстремальної діяльності» «Засоби посилення прикордонних підрозділів», «Морально-психологічне забезпечення оперативно-службової діяльності», «Основи управління», зокрема тренінг формування навичок партнерської взаємодії в команді, професійно-спрямовані завдання проблемного характеру для відпрацювання у курсантів організаційних умінь і навичок прийняття управлінських рішень та лідерства.

Слід наголосити, що рецензована праця сприяє пошуку шляхів вирішення важливої для теорії і методики професійної освіти дослідницької проблеми, що стосується формування організаційної культури майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі професійної підготовки, її результати дають підстави

вважати дослідження істотним підґрунтям для практичного вдосконалення освітнього процесу у профільних закладах вищої освіти з урахуванням європейських та світових тенденцій.

3. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та в опублікованих працях. Основні положення дисертаційного дослідження Д. Г. Борейчука відображено у 15 одноосібних публікаціях, у тому числі: 3 наукові статті, опубліковані у фахових виданнях України в галузі педагогіки, 2 статті – у періодичних виданнях іноземних держав, 8 публікацій – у збірниках матеріалів конференцій, 2 праці, що додатково відображають результати дисертації.

Отже, здобувач дотримав вимоги наказу Міністерства освіти і науки № 1112 від 17.10.2012 р. щодо опублікування результатів дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

4. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи теоретичну і практичну значущість отриманих Д. Г. Борейчуком результатів, відзначимо деякі дискусійні положення, а також висловимо окремі побажання:

1. Третє завдання дослідження передбачало обґрунтування педагогічних умов та розроблення структурно-функціональної моделі формування організаційної культури майбутніх офіцерів-прикордонників. Відповідно до цього, вважаємо, що побудована модель є вагомим здобутком автора, тому потрібно було відобразити її розроблення та впровадження у науковій новизні одержаних результатів, що б значно підсилило теоретичне значення виконаної праці.

2. Науково-методологічна основа дослідження загалом відповідає реалізації поставлених завдань й отримання нових результатів, які мають вагоме значення для теорії і методики професійної освіти. Водночас, на нашу думку, хоча здобувач й опирався на принцип андрагогіки, доречно було б увиразнити саме андрагогічний підхід, який передбачає сукупність відповідних

принципів і спрямований на неперервне професійне самовдосконалення та саморозвиток особистості майбутніх офіцерів-прикордонників.

3. На нашу думку, підрозділ 3.1 дисертації «Педагогічні умови формування організаційної культури майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі професійної підготовки» більш логічно було б розмістити в теоретичній частині (розділ 2), натомість третій розділ присвятити суто висвітленню організації, перебігу та результатів педагогічного експерименту.

4. Відповідно до змісту поведінкового компонента під час визначення показників його сформованості за діяльнісним критерієм доцільно було б включити здатність до рефлексії власної організаційної діяльності.

5. З метою уникнення перевантаження основного тексту дисертації, на нашу думку, таблицю 2.2 «Методики для визначення стану сформованості організаційної культури майбутніх офіцерів-прикордонників» (с. 92-93 дисертації) доцільно було б розмістити в додатках.

6. Для більш наочного вираження результату констатувального та формувального експерименту варто було б подати не лише в таблицях 2.3, 3.6 – 3.10, а й увиразнити у вигляді гістограм.

7. У дисертації (с. 67) акцентується, що «важливою складовою поведінкового компонента організаційної культури офіцера-прикордонника є його вміння працювати з інформацією». У цьому контексті хочемо зазначити, що в роботі не достатньо представлено можливості використання інформаційно-комунікаційних технологій для формування організаційної культури офіцерів-прикордонників у контексті реалізації, наприклад, третьої з обґрунтованих педагогічних умов.

Висловлені зауваження не знижують загального позитивного враження від дисертаційного дослідження Д. Г. Борейчука і можуть бути приводом для наукової дискусії.

Загальний висновок

Аналіз дисертації та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дисертаційне дослідження Борейчука Дениса Геннадійовича

«Формування організаційної культури майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі професійної підготовки» заслуговує на позитивну оцінку, виконано відповідно до пунктів 9, 11–14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами, внесеними постановами КМУ № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р. та № 943 від 20.11.2019), наказу МОН України № 820 від 11.07.2016 р. та іншим інструктивним вимогам МОН України, а його автор – Бореичук Денис Геннадійович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
професор кафедри практичної психології та педагогіки
Львівського державного університету
безпеки життєдіяльності

Лариса РУДЕНКО.

Підпис Л. Руденко засвідчую:

Учений секретар Вченої ради
Львівського державного університету
безпеки життєдіяльності

Роман ЛАВРЕЦЬКИЙ